

Sergiusz Anoszko

<https://orcid.org/0000-0002-1691-3264>

(Warszawa)

**POMOC HUMANITARNA A NOWE RUCHY RELIGIJNE:
„HUMANITARNI WOLONTARIUSZE” ORGANIZACJĄ
CHARYTATYWNĄ KOŚCIOŁA SCJENTOLOGICZNEGO**

„Coś można z tym zrobić”¹.

Abstract

The article discusses religious humanitarian aid on the example of the Volunteer Ministers, an organization attached to the Church of Scientology. The core issue here is the controversy surrounding the activities and the social aftermath of that structure. By examining particular instances, including their activities in Poland, the author attempts a preliminary explanation of the problem and remarks on the allegations made with respect to scientologists.

Key words

assists, humanitarian aid, L. Ron Hubbard, new religious movements, the Church of Scientology, Volunteer Ministers

¹ *Something can be done about it* – jest to motto organizacji Volunteer Ministers. Church of Scientology International 2015b, s. 3.

RELIGIA A POMOC HUMANITARNA: ZAGADNIENIA PROPEDEUTYCZNE

Począwszy od XIX w. przeróżne instytucje i organizacje inicjują szereg strategii, kampanii oraz przedsięwzięć, mających na celu zapewnienie pomocy osobom w sytuacjach kryzysowych o różnym podłożu etiologicznym. Interwencje humanitarne stały się także nieodzowną częścią aktywności związków wyznaniowych na całym świecie – pierwotnie deklarowana odpowiedzialność za los współwyznawców poszerzyła się o pomoc osobom w trudnych warunkach wojny, głodu i klęsk żywiołowych².

Autonomiczne wspólnoty religijne, zwłaszcza te dysponujące dużymi środkami finansowymi, mogły pozwolić sobie na tego typu działania prawie w każdym zakątku świata. Podobnie jak organizacje pozarządowe (ang. *non-governmental organizations*, NGOs), tak i organizacje o podłożu religijnym (ang. *faith-based organizations*, FBOs) stały się ważnymi aktorami w obszarze pomocy ludziom na całej ziemi. Zjawisko pomocy humanitarnej, okazywanej przedstawicielom różnych grup religijnych, jest o tyle ciekawe, że taki rodzaj wsparcia, filantropii oraz ofiarności wynika nie tylko z altruizmu i chęci pomocy innym bez oczekiwania konkretnej nagrody, co poniekąd jest kulturowym uniwersum, lecz ma charakter troski o bliźnich, bowiem wynika także z przekonań o charakterze transcendentnym³.

Nie mniej istotny jest fakt, że wbrew postulatam niektórych nurtów filozoficznych i światopoglądowych o śmierci religii instytucja religii nadal zajmuje ważne miejsce w życiu ludzkości, wywierając wpływ na codzienne zachowanie ponad 80% populacji naszej planety⁴. Aczkolwiek, w społeczeństwie zachodnim, przedstawicielami którego jesteśmy i z ideami którego *nolens volens* utożsamiamy się, separacja prawna instytucji religijnych od państwa może być powodem pewnego niepokoju, a nawet obaw, gdyż każde zaangażowanie religii na rzecz pomocy nawet małej lokalnej grupie ludzi poszkodowanych przez, na przykład, żywioł bywa traktowane jako próba konwersji, a okazywanie pomocy – jako narzędzie prozelityzmu⁵. Według tego rozumowania pomoc humanitarna ma być bodźcem do zmiany religii na rzecz poglądów wyznawanych przez dobroczyńców-wspomożycieli⁶.

² Michel i Waldschmidt-Nelson 2014, s. 141.

³ Ferris 2011, s. 607-608.

⁴ Brunn 2015, s. 3.

⁵ Zwoliński 2005, s. 111.

⁶ Taylor 2005, s. s. 111.

Tym bardziej zaniepokojenie tego rodzaju rośnie, gdy pomoc okazywana jest przez przedstawicieli nowych ruchów religijnych, popularnie określanych mianem sekt, kultów lub wręcz grup psychomanipulacyjnych. Ich rzadkość, pewna tajemniczość oraz sam fakt nowości budzi w wielu z nas stany lękowe lub wręcz panikę w myśl zasady „co obce, to niebezpieczne”⁷. W 1995 r. w Polsce ukazał się raport Biura Bezpieczeństwa Narodowego, dotyczący m.in. kwestii bezpieczeństwa w odniesieniu do tzw. sekt destrukcyjnych⁸. Zdaniem autorów tego dokumentu do grupy najbardziej kontrowersyjnych i niebezpiecznych wspólnot religijnych należy również Kościół Scjentologiczny (KS)⁹. Ten nowy ruch religijny w świadomości przeciętnego człowieka niezapoznanego z meandrami duchowości alternatywnej może być kojarzony głównie ze światem Hollywood i szeroko pojętej kultury masowej ze względu na przynależność doń takich celebrytów jak Tom Cruise czy John Travolta¹⁰. Przekazy dotyczące tego ruchu często bazują na uogólnieniach, takich jak przypisywanie scjentologom zainteresowania wyłącznie pieniędzmi lub nawet oskarżanie ich o wyzysk¹¹. Takie podejście wydaje się nie tylko krzywdzące wobec wyznawców doktryny Lafaette’a Ronalda Hubbarda (1911-1986)¹², założyciela tej młodej grupy (*quasi*)religijnej, lecz także zdecydowanie zawężające ogląd KS¹³. Metodologiczny paradygmat rzetelności badawczej, jak również dążenie do obiektywizmu wolnego od uprzedzeń, nie pozwalają na posługiwanie się pejoratywnym i wyrażicie wartościującym terminem „sekta” (o czym jest wzmianka także w Raporcie Watykańskim z 1986 r. pt. „Sekty albo nowe ruchy religijne. Wyzwanie duszpasterskie”, co jest przykładem metodologii modelu rozeznającego: dokonanie refleksji teologicznej w oparciu o zebrane materiały, zgromadzone podczas badań interdyscyplinarnych¹⁴) w kontekście określenia natury KS. Przy próbie typologizacji scjentologii i doktryny L. Rona Hubbarda należy także unikać nazywania jej

⁷ Kwapiszewski 2005, s. 161.

⁸ Szuppe 2017, s. 65-74.

⁹ Podolski 2012, s. 210.

¹⁰ Pigulak 2016, s. 163.

¹¹ Ritchie 1994, s. 108-109.

¹² Wśród sympatyków twórcy doktryny scjentologicznej powszechną praktyką jest używanie wobec L. Rona Hubbarda różnych określeń adnominalnych typu Założyciel, Mistrz, Nauczyciel, Nasz Wielki Rudy Ojciec, LRH, Źródło, Komodor, Ron etc. Wright 2015, s. 190; Christensen 2005, s. 247.

¹³ Scjentologia posiada swój symbol wiary, kanon Pism, instytucję kapłaństwa, czynności „sakramentalne”, święta, modlitwy, a nawet swój własny zakon religijny. Black 1997, s. 13-28; Kelley 1996; Kent 1999, s. 97-126; Lepri 2009, s. 45-60; Parrinder 1977.

¹⁴ Kamiński 2010, s. 112.

pseudo-religią i ograniczania się do jedynie powierzchownej obserwacji tego złożonego zjawiska¹⁵.

Kościół Scjentologiczny, jako zorganizowana i zinstytucjonalizowana wspólnota wyznaniowa, powołany został do życia w 1954 r., kiedy to w Los Angeles została zarejestrowana pierwsza eklezjalna placówka tej religii¹⁶. Dosyć szybko scjentologom udało się przemówić do serc, a zwłaszcza umysłów, Amerykanów, a później również innych narodowości, gdyż obecnie KS prowadzi stałą działalność na terenie ponad 160 krajów¹⁷. Scjentolodzy funkcjonują i aktywnie działają na wielu płaszczyznach życia społecznego: walczą z narkomanią, bronią praw człowieka w zakresie swobody wyznania, wspierają byłych więźniów, umożliwiają dzieciom i młodzieży w rozwijających się krajach uzyskanie dostępu do edukacji. Jednym z wielu obszarów działania adherentów „stosowanej filozofii religijnej” (LRH, jak od pierwszych liter imienia i nazwiska bywa nazywany twórca scjentologii) jest także pomoc humanitarna.

1. POWOŁANIE, MISJA I STRUKTURA „HUMANITARNYCH WOLONTARIUSZY”

W 1973 r. Lafayette Ronald Hubbard przeprowadził badania obserwacyjne w Nowym Jorku i dostrzegł dramatyczne pogorszenie stanu znanego mu dobrze miasta. Dlatego trzy lata później Hubbard powołał do życia projekt, jeden z licznych w jego karierze, w którym za fundament doktrynalny przyjął nauczanie religii scjentologicznej. Program otrzymał nazwę „Humanitarni Wolontariusze” (ang. *Volunteer Ministers*, VM), a jego misja i funkcje zostały sformułowane w artykule z 1976 r. „Wpływ religii na społeczeństwo; rola humanitarnych wolontariuszy”¹⁸. Działalność nowego projektu polegała przede wszystkim na okazywaniu niezbędnej pomocy ofiarom klęsk żywiołowych, katastrof oraz wojen; wolontariusze poprzez udzielenie różnego rodzaju pomocy oraz praktyki o charakterze ściśle religijnym szerzyli kult Nauczyciela, propagując swoje poglądy. KS oficjalnie proklamuje, że VM jest jedynym skutecznym narzędziem, pozwalającym zapobiec degradacji świata, a nawet ją odwrócić.

¹⁵ Pierzchała 2015, s. 214.

¹⁶ Lewis 2012, s. 135.

¹⁷ Rothstein 2017, s. 518.

¹⁸ Church of Scientology International 1998, s. 441, 448-451.

„Jeśli ktoś jest przeciwny zbrodniom, okrucieństwu, niesprawiedliwości i przemocy, może stać się humanitarnym wolontariuszem. – pisał Hubbard – Taka osoba przyniesie światu sumienie, miłość, dobroć i wolność poprzez wszczepianie zaufania, przyzwoitości, uczciwości oraz tolerancji”¹⁹. Krytycy tego przedsięwzięcia podnosili natomiast, że ma one charakter propagandowy, gdyż KS pozyskuje przychylną opinię społeczną i mediów²⁰, jednocześnie kooptując w szeregi swojej organizacji nowych adeptów.

Ron Hubbard pisał, że celem VM jest wykorzystywanie technologii diagenetyki oraz scjentologii w surowych publicznych warunkach. Mistrz napisał książkę, będącą podręcznikiem stosowanym przez wolontariuszy: jest to 950-stronicowe dzieło „The Scientology Handbook”²¹, dostępne również w języku polskim w postaci odrębnych broszurek. Pozycja składa się z 19 rozdziałów, poświęconych różnym aspektom i zagadnieniom życia społecznego: bezpieczeństwu, małżeństwu, wychowaniu dzieci, pedagogice, komunikacji, pomocy przy urazach, a nawet PR-owi²². Każdy nowicjusz, chcący włączyć się w strukturę VM, aby nieść duchową pierwszą pomoc, ma odbyć dwutygodniowy kurs oraz zakupić niezbędne do tego materiały, których koszt wynosi kilkaset dolarów. Wolontariusz co tydzień zobowiązuje się do składania raportu z liczbą przeprowadzonych asyst²³ oraz wymiarem godzinowym „sakramentu” audytingu²⁴.

Ów program można uważać za kontynuację wcześniejszych prób rekrutowania nowych adeptów, którzy doświadczyli traum, urazów i wypadków (poprzedni program nazywał się *Casualty Contact*). Wolontariusze, uzyskując pozwolenie na odwiedzanie szpitali i klinik, przygotowywali drogę dla audytorów (tzn. kapłanów scjentologicznych), mających się zaopiekować nie tylko ciałem, lecz również duszą *preclearów*²⁵. Troska o zdrowie pacjentów pozwala wolontariuszom wchodzić w bliższy kontakt z rodziną takiej osoby,

¹⁹ Pouw 2014.

²⁰ Waldman 2001, s. A22.

²¹ Hubbard 2011.

²² Reyer 2016.

²³ Asysta – jedna z czynności religijnych w ramach praktyk KS, polegająca na ulżeniu w cierpieniu, zmniejszeniu dyskomfortu w celu przyspieszenia rekonwalescencji fizycznej, psychicznej i duchowej po niegroźnych chorobach, nieznacznych wypadkach lub stanach zachwiania równowagi psychoemocjonalnej. Może być, *per analogiam* z chrześcijaństwem, nazywana „sakramentem chorych”.

²⁴ Audyting – jedna z podstawowych, wręcz nieodzownych praktyk religijnych w KS, polegająca na usunięciu lub zmniejszeniu skutków negatywnego oddziaływania na umysł człowieka tzw. engramów, hamujących rozwój istoty ludzkiej na wszystkich płaszczyznach jej egzystencji. Bywa nazywany „scjentologiczną spowiedzią”.

²⁵ *Preclear* – 1) nowicjusz, dopiero poznający arkanę scjentologii; 2) stan umysłu reaktywnego przed audytingiem.

nawiązywać relacje, co w przyszłości może zaowocować pojawieniem się w szeregach wiernych tego związku wyznaniowego nowych członków. Sam Założyciel jawnie głosił idee prozelityzmu, bazujące na misyjnym zapale VM²⁶. Były wiceprezes KS w Hamburgu, zeznając ostatnio przed Wyższym Sądem Administracyjnym w Hamburgu, potwierdził takie intencje ruchu²⁷. Wolontariusze aktywnie rozpowszechniają doktrynę Nauczyciela także na terenie studenckich kampusów, w klubach i szpitalach²⁸.

W ostatnich latach Kościół Hubbarda znacznie zwiększył finansowanie swojego programu pomocowego. Obecnie, według oficjalnych danych KS, około 95 tys. osób, zaangażowanych jest w dzieło pomocy niesionej zgodnie z zasadami doktryny. Według scjentologów jest to więcej osób niż liczą Korpus Pokoju, AmeriCorps oraz wolontariat ONZ łącznie. Z początkiem XXI wieku KS wyznaczył sobie cel w tym zakresie – chce rekrutować tylu nowych VM spośród obywateli każdego państwa, ilu jest tam policjantów²⁹. Według danych American Religious Identification Survey na terenie USA liczba VM sięga 55 tys., na świecie zaś około 195 tys.³⁰

Struktura „Humanitarnych Wolontariuszy” jest skomplikowana w stopniu analogicznym do innych jednostek kościelnych w obrębie korporacji scjentologicznej. Grupa podzielona jest na 7 specjalnych oddziałów, nazywanych sekretariatami (w tym ds. finansowych, ds. kwalifikacji, ds. krzewienia wiary), które połączone są w dwie większe jednostki – egzekutywę ds. komunikacji oraz egzekutywę ds. wykonawczych, nadzorowane przez grono dowodzących³¹. VM może być rozpatrywana jako początek kariery w strukturach Kościoła, gdyż kolejnym szczeblem dla wolontariuszy może być praca w sieci I HELP – Lidze Kapłanów Hubbarda³².

2. DZIAŁALNOŚĆ HUMANITARNA SCJENTOLOGÓW

Wolontariusze często są wysyłani w miejsca klęsk żywiołowych i katastrof technicznych, aby pomagać poszkodowanym poprzez stosowanie takich

²⁶ Hubbard 1991.

²⁷ Caberta 2007, s. 96.

²⁸ Reitman 2011, s. 178.

²⁹ Harley i Kieffer 2009, s. 189.

³⁰ Church of Scientology International 2014, s. 5. Na oficjalnej stronie internetowej VM organizacja szczytnie się ponad 200 tys. członków, co, jak widać, zbyt nie odbiega znacząco od przytoczonej powyżej liczby.

³¹ Church of Scientology International 2006.

³² Church of Scientology International 1998, s. 443.

praktyk jak *locationals*, *nerve assists*, *touch assists*³³. Wolontariusze, ubrani w charakterystyczne żółte koszulki z logiem Kościoła, pomagali m.in. w trakcie gaszenia pożarów w Australii w 2002 r., w grudniu 2004 r. w Azji Południowo-Wschodniej po przejściu tsunami (scjentolodzy nieśli wówczas pomoc ramię w ramię z wolontariuszami UNICEF-u i Czerwonego Krzyża)³⁴, w londyńskim metrze w lipcu 2005 r. po ataku terrorystycznym³⁵, w trakcie huraganu Katrina w sierpniu 2005 r. w amerykańskim Nowym Orleanie, po strzelaninie na kampusie Politechniki w stanie Virginia w 2007 r., podczas trzęsień ziemi na Haiti oraz w Chile w styczniu-lutym 2010 r., w okresie powodzi na Fidżi w kwietniu 2012 r. i w wielu innych miejscach³⁶. W kwietniu 2015 r. VM ratowali ludzi po trzęsieniu ziemi w Nepalu – wolontariusze pojawili się na miejscu już następnego dnia po tragedii³⁷. Scjentolodzy, razem z miejscową policją, ratowali ludzi z zawalonych budynków, a później pomagali w dystrybucji wody, żywności i materiałów budowlanych wśród osób rozmieszczonych w ośrodkach dla ofiar³⁸.

Scjentolodzy pomagali także w Teksasie, dokąd VM dostarczyli prawie 200 ton materiałów budowlanych po przejściu niszczycielskiego huraganu Hurvey w sierpniu 2017 r., oraz w meksykańskim Los Topos, zniszczonym przez trzęsienie ziemi we wrześniu 2017 r. Pomoc poszkodowanym mieszkańcom Los Topos i ekipie ratowniczej niosło 480 wolontariuszy w żółtych koszulkach VM³⁹. Do ostatnich akcji VM należą m.in. wsparcie udzielone mieszkańcom po czerwcowej erupcji wulkanu Fuego w Gwatemali i akcja promocyjna w stolicy Francji jesienią 2018 roku.

Pomoc humanitarna, którą niosą scjentolodzy, częstokroć łączy się ściśle z krzewieniem własnych przekonań religijnych. Na przykład wspomnianym wydarzeniom z roku 2004, kiedy to scjentolodzy aktywnie włączyli się w likwidację następstw tsunami, towarzyszyło promowanie praktyk natury duchowej. Tuż po katastrofie z wizytą na Sri Lance przebywał prezydent Międzynarodowego Kościoła Scjentologicznego wielebny Heber Jentsch, z którym spotkał się wielebny Wattagama Dhammawassa Maha Thero, główny mnich buddyjskiego ośrodka Sri Subodharama w Kandy, gdzie znajduje się ważna dla wyznawców nauki Buddy Świątynia Zęba (Dalada Maligawa). Scjentolodzy

³³ Cusack i Digange 2003, s. 162; Santos 2009, s. 110-111.

³⁴ Gowrinathan i Mampilly 2009, s. 2-4.

³⁵ Church of Scientology International 2009, s. 31-42.

³⁶ Church of Scientology International 2019a.

³⁷ Castle i Singh 2016, s. 44-47.

³⁸ International Association of Scientologists Administrations 2015, s. 76-79.

³⁹ Roldán 2017; Keller 2017.

sfinansowali projekt mieszkaniowy dla ofiar tragedii, a wolontariusze przeprowadzili serię kursów opartych o nauczanie L. Rona Hubbarda: wielu buddyjskich mnichów na Cejlonie zapoznało się z duchową spuścizną dianetyki⁴⁰.

Scjentolodzy szczycą się pomocą ofiarowaną ofiarom zamachu z 11 września na WTC w Nowym Jorku, kiedy to setki wolontariuszy wspierały poszkodowanych w zakresie zdrowia psychicznego⁴¹. Wywołało to falę krytyki ze strony amerykańskiego Narodowego Funduszu Zdrowia Psychicznego (NMHA). Michael Faenza, ówczesny prezes NMHA, radził trzymać się z daleka od wolontariuszy Hubbarda, gdyż jak twierdził, scjentolodzy jedynie wykorzystują tę tragedię do rekrutacji nowych członków, nie zapewniając przy tym pomocy psychologicznej⁴². Owa akcja, trwająca dziewięć miesięcy po katastrofie, przyczyniła się do utworzenia oddzielnej jednostki już w ramach istniejącej organizacji VM o nazwie *Volunteer Ministers Disaster Response*⁴³.

Badacze zjawiska wiedzą, że pojawieniu się na miejscu tragedii scjentologów zwykle towarzyszą kontrowersje. Po próbie okazania pomocy ofiarom aktu terroru w szkole średniej osetyńskiego Biesłanu w 2004 r. Ministerstwo Zdrowia Rosji postanowiło usunąć scjentologów z miejsca, motywując swoją decyzję tym, że praktyki owej grupy mogą zaszkodzić tak dorosłym, jak dzieciom, które doznały poważnego wstrząsu psychicznego⁴⁴. Nie wszędzie jednak reakcja jest taka sama: policja Londynu udostępniła scjentologom system nadawania wiadomości, umożliwiając tym samym Kościołowi, w razie zaistnienia sytuacji kryzysowej, natychmiastowe wysłanie swoich wolontariuszy w zapalne miejsce⁴⁵.

Oprócz pomocy ściśle medycznej ochotnicy VM wspierają ofiary i lokalne społeczności w wykonywaniu różnych prostych czynności, takich jak porządkowanie terenu lub wydawanie posiłków.

VM prowadzą seminaria i wykłady nawet w najdalszych zakątkach globu⁴⁶. Asysty są traktowane nie jako leczenie alternatywne, lecz jako czynność równoległa do pomocy medycznej⁴⁷. Scjentolodzy wręcz zachęcają do tego,

⁴⁰ Church of Scientology International 2019b.

⁴¹ Church of Scientology International 2015b, s. 8-11.

⁴² National Mental Health Association 2001.

⁴³ Pow 2013.

⁴⁴ Bank 2004.

⁴⁵ Higginson 2007.

⁴⁶ Pow 2012.

⁴⁷ Wright 2015, s. 289.

aby w razie konieczności zwracać się o pierwszą pomoc medyczną do fachowców, do wykwalifikowanych lekarzy, asysta bowiem jest jedynie zaradczym środkiem wspomagającym, nie zaś substytutem medycyny konwencjonalnej⁴⁸. Terapia scjentologiczna, polegająca na usuwaniu engramów, jest jedynie łagodzeniem szkody pośredniej i choroby⁴⁹.

Osoby pragnące bliżej zapoznać się z działalnością wolontariuszy mogą, za pośrednictwem strony internetowej, zamówić bezpłatny pakiet informacji, zawierający podstawowe dane o VM, płytę z filmem promującym ich misję oraz druczki do wypełnienia w razie chęci przekazania ewentualnych datków, wspierających strukturę⁵⁰. W Internecie są także dostępne kursy, które można zaliczyć on-line, i w ten sposób uzyskać odpowiedni certyfikat. Dzisiaj VM ma 18 kontynentalnych, wędrujących centrów-misji, pozwalających działać na terenie 116 krajów⁵¹. Według raportu podsumowującego rok 2016 ekipa VM współpracuje z ponad 1000 organizacji o podobnym profilu⁵².

3. WOLONTARIAT SCJENTOLOGICZNY W POLSCE

Działalność VM była ściśle związana z próbami zakorzenienia scjentologii w Polsce. Humanitarni Wolontariusze zaznaczyli swoją obecność podczas powodzi w 1997 r. na Dolnym Śląsku. Organizacją patronacką była wówczas placówka monachijska⁵³, która już wcześniej, od 1991 r., wysyłała swoich emisariuszy celem prowadzenia prelekcji we Wrocławiu⁵⁴. Natomiast w maju 2006 r. do Warszawy zawitała tzw. Trasa Dobrej Woli (nazwa jednego z projektów VM)⁵⁵. Polska stała kolejnym krajem po Litwie, Estonii i rosyjskim Obwodzie Kaliningradzkim, dokąd przybył projekt scjentologiczny. Początkowo wspomniana akcja była pomyślana jako środek zapobiegawczy wobec upadku moralnego i szerzącej się w Europie dewaluacji postaw duchowych podsycającego korupcją, przestępczością zorganizowaną, narkotykami i pornografią.

W maju 2006 r. trzy ogromne żółte namioty jednego ze 135 regionalnych oddziałów organizacji, mimo braku pozwolenia ze strony Zarządu Terenów Publicznych, zostały ulokowane przy stołecznym Rondzie ONZ, natomiast

⁴⁸ Hubbard 2006, s. 7.

⁴⁹ Manca 2010, s. 7.

⁵⁰ Church of Scientology International 2015a.

⁵¹ Church of Scientology International 2014, s. 43.

⁵² Leonard i Singh 2016, s. 95.

⁵³ Karp 2010, s. 12.

⁵⁴ Zubowicz 1997, s. 6.

⁵⁵ Church of Scientology International 2019c.

przy ul. Pięknej zorganizowano wystawę poświęconą działalności Rona Hubbarda⁵⁶. Komitet Obrony przed Sektami zwrócił się do władz miasta stołecznego z prośbą, aby odwołać tę akcję. Przez tydzień scjentolodzy z Ukrainy, Węgier, Czech, Litwy, Włoch a nawet Kazachstanu proponowali mieszkańcom Warszawy szkolenia i kursy. Trwający 10 godzin kurs kosztował wówczas 21 złotych. Scjentolodzy zostali ostatecznie zmuszeni do opuszczenia ronda przez straż miejską i Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego – zapomnieli zgłosić postawienie namiotu w biurze miejskiego architekta⁵⁷.

Następnie VM przenieśli się do sali konferencyjnej w pobliskim hotelu Radisson przy ul. Grzybowskiej, gdzie za darmo uczyli wszystkich chętnych, jak „żyć szczęśliwiej i osiągać sukcesy”⁵⁸; zorganizowali poczęstunek i sprzedaż książek autorstwa Mistrza. Ponadto w hotelu pokazano wystawę, która przez następne dwa miesiące odwiedziła kilka miejsc i była częścią różnych wydarzeń kulturalnych, w tym w warszawskim Centrum Expo XXI. Scjentolodzy zaoferowali również pomoc o charakterze społecznym: pracowali z bezdomnymi, odwiedzali schroniska, prowadząc tam wykłady, dodatkowo organizowali akcje sprzątania miejsc, w których przebywają biedacy i tułacze⁵⁹. Dalszy rozwój akcji misji scjentologicznej zahamował m.in. dziennikarz niegdyś „Dziennika”, a później „Faktu”, Radosław Gruca, który „przeniknął do środowiska na trzy miesiące”⁶⁰.

Kierowniczką Centrum VM na Polskę została działaczka młodzieżówki PSL Hanna Garbalska, która jako pierwsza w Polsce ukończyła kursy dotyczące 19 obszarów działalności VM, stając się tym samym w pełni wykształconą scjentologiczną wolontariuszką; oprócz niej kursy ukończyło potem jeszcze 50 osób⁶¹. 25 listopada 2006 r. podczas uroczystości otwarcia Krajowego Centrum VM przy ul. Wareckiej wykształceni wolontariusze odebrali odpowiednie świadectwa ukończenia kursów. Rolę nadzorcy w polskiej placówce misyjnej pełniła Anke Schubotz z Salzburga. Jak wspomina te czasy p. Elżbieta, jedna z uczestniczek szkoleń, „sami sobie pomagamy, chodząc na te kursy, rozwijające duchowość”⁶². Organizacja miała swoją stronę internetową, która jednak zniknęła z sieci po likwidacji grupy scjentologicznej⁶³.

⁵⁶ Wójcik 2007.

⁵⁷ Zwoliński 2007, s. 78.

⁵⁸ Krzyżaniak-Gumowska 2006, s. 3.

⁵⁹ B. a. 2006, s. 2.

⁶⁰ Górka i Brzezińska 2015.

⁶¹ B. a. 2006, s. 2.

⁶² K. 2006, s. 4.

⁶³ Dżon-Ozimek 2009, s. 28-30.

Organizowane przez Włocha Angela Boiego oraz Rosjankę Julię Astafiewą „kulturowe i humanitarne wydarzenie”⁶⁴ pod nazwą Trasa Dobrej Woli nie odniosło w Polsce zamierzonego sukcesu⁶⁵. Z Polski wolontariusze w żółtych koszulkach wyruszyli na Bałkany – Trasa Dobrej Woli pojechała do Mołdawii, Rumunii, Bułgarii i Albanii.

PODSUMOWANIE

Przykład pomocy humanitarnej, którą od ponad 40 lat oferują członkowie Kościoła Scjentologicznego, nie może pozostawać bez komentarza ze strony socjologów i politologów, ani teologów czy religioznawców. Fenomen alternatywnej duchowości, obejmujący scjentologię, jest bardzo ciekawym i nadal mało zbadanym tematem. Owszem, powstało wiele publikacji i artykułów prasowych, a w Internecie pojawia się coraz więcej filmów i nagrań, ale zdecydowana większość z tych źródeł nie czyni zadość podstawowym kryteriom naukowości i rzetelności. Są to zwykle doniesienia medialne, o charakterze sensacyjnym i publicystycznym.

Scjentologia już od powstania w latach 50. kojarzyła się opinii publicznej raczej z czymś enigmatycznym i dziwnym, a nawet niebezpiecznym (w niektórych krajach Europy i świata – Francja, Niemcy – ten nowy ruch religijny jest uznawany za niebezpieczny i destrukcyjny kult, niekiedy KS jest uznawany za przykrywkę dla realizacji interesów gospodarczych, a ideologia Hubbarda bywa nawet określana mianem ekstremistycznego ruchu politycznego⁶⁶), aniżeli ze zjawiskiem natury wyłącznie religijnej. Odbija się to także na wizerunku pomocy humanitarnej niesionej przez wyznawców doktryny L. Rona Hubbarda: scjentolog postrzegany jest jako osoba mająca na celu werbunek i indoktrynację ludzi, nie zaś szczerą chęć pomocy tymże. Nie mając dobrego PR-u, tak w opinii społecznej, jak w środowisku badaczy nowych ruchów religijnych, scjentologom trudno jest przebić tę ścianę podejrzliwości, braku zaufania i sceptycyzmu.

Scjentologia, będąc w zasadzie jeszcze dosyć młodym tworem, mocno zaznaczyła swoje miejsce na ponowoczesnej scenie wyznaniowej – nie bez

⁶⁴ Danilewicz i Malesa 2006, s. 12-16.

⁶⁵ Podczas kwerendy badawczej w Budapeszcie w styczniu 2016 r. autorowi niniejszego artykułu udało się spotkać z jedną z organizatorek Trasy Dobrej Woli (TDW). Tetyana Ivanova, koordynatorka TDW, stwierdziła, że akcja VM w Warszawie nie osiągnęła zamierzonych skutków, gdyż ludzie w stolicy Polski po prostu nie są jeszcze przygotowani na tego typu wydarzenia.

⁶⁶ Górka 2012, s. 16-17.

udziału wolontariuszy w żółtych koszulkach z logiem VM. Patrząc na ich dokonania, nie należy, jak się wydaje, w sposób aprioryczny negować dobrych intencji po stronie adherentów nauk LRH, ani wartości ich działalności *pro publico bono*. Wolontariat w wersji scjentologicznej, mimo głoszonych przez jego członków poglądów, posiada cechy organizacji samopomocowej, a VM mogą być przy tym postrzegani w kategoriach grupy nacisku, dążącej do realizacji własnych interesów duchowo-religijnych i krzewienia alternatywnego światopoglądu⁶⁷.

**HUMANITARIAN AID AND NEW RELIGIOUS MOVEMENT:
'VOLUNTEER MINISTERS' AS A RELIEF ORGANIZATION
OF THE CHURCH OF SCIENTOLOGY**

Summary

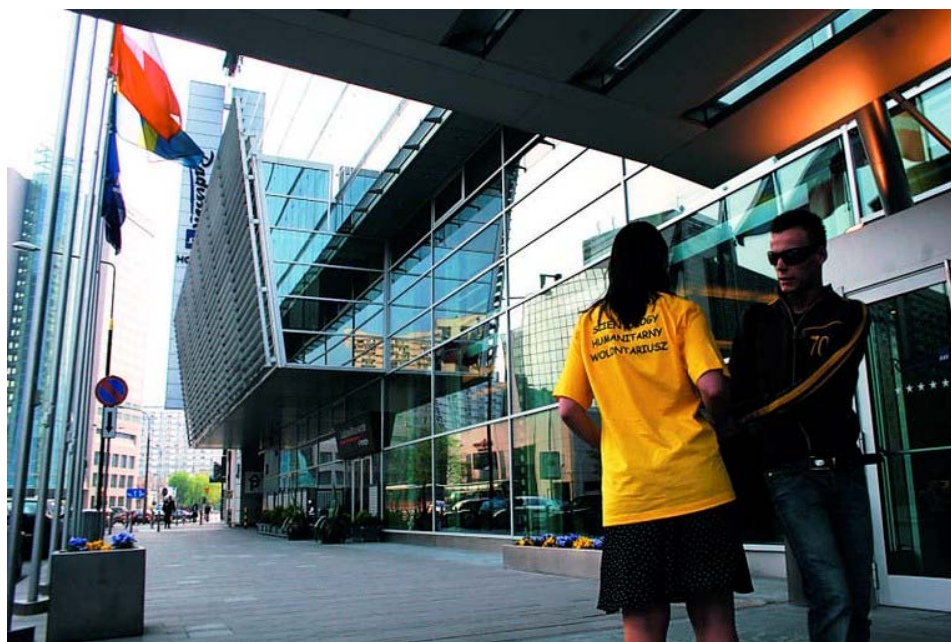
The text is concerned with humanitarian relief provided by adherents of new religious movements, in this case the Church of Scientology. The author outlines the relations between a religious group and humanitarian undertaking, supplies a brief overview of the doctrine based on teachings of L. Ron Hubbard, to focus on the activities for the organization called 'Volunteer Ministers'. In a separate section of the paper, the author recalls the narratives surrounding the arrival of the volunteer ministers to Poland in 2006, and the accompanying critique of Hubbard's church. The text also lists relief actions undertaken by that religious movement over the past two decades.

⁶⁷ Górecki 2013, s. 101-102.



Il. 1. Logo Volunteer Ministers

Źródło: [online]. Facebook [dostęp: 2019-05-05]. Dostępny w Internecie: <<https://business.facebook.com/ScientologyVolunteerMinisters/>>.



Il. 2. Scjentolodzy rozdają ulotki na ulicach Warszawy, 2006

Źródło: [online] Gość Niedzielny [dostęp: 2019-05-30]. Dostępny w Internecie: <<https://www.gosc.pl/doc/764210.Scjentolodzy-laduja>>.



Il. 3. Tablica reklamowa VM przy ul. Waryńskiego w Warszawie
Źródło: [online]. Racjonalista.pl [dostęp: 2019-05-29]. Dostępny w Internecie: <<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,1400>>.

Bibliografia

- Bank I. 2004, Sektantov pognali iz Beslana [online]. Missionersko-apologetičeskij proekt „K Istine” [dostęp: 2019-02-18]. Dostępny w Internecie: <http://www.k-istine.ru/sects/scientology/scientology_beslan-2.htm>.
- B.a. 2006, Trasa Dobrej Woli, Nowa gazeta praska, 24 (346), s. 2.
- Black A.W. 1997, Is Scientology a Religion?, Australian Religion Studies Review, 10 (2), s. 13-28.
- Brunn S.D. 2015, Changing World Religion Map: Status, Literature and Challenges, [w:] S.D. Brunn, D.A. Gilbreath (red.), The Changing World Religion Map: Sacred Places, Identities, Practices and Politics, New York, London, s. 3-70.
- Caberta U. 2007, Schwarzbuch Scientology: Mit einem Vorwort von Günther Beckstein, München.
- Castle C., Singh A. 2016, Rebuilding Nepal: Scientology Volunteer Ministers rescued the Himalayan nation from a devastating earthquake, Freedom, 48 (2), s. 44-47.
- Christensen D.R. 2005, Inventing L. Ron Hubbard: On the Construction and Maintenance of the Hagiographic Mythology of Scientology's Founder, [w:] J.R. Lewis, J.A. Petersen (red.), Controversial New Religions, New York, s. 227-258.
- Church of Scientology International 1998, What is Scientology? The Comprehensive Reference on the World's Fastest Growing Religion, Los Angeles.
- Church of Scientology International 2006, Volunteer Ministers Cavalcade Organizing Board, Los Angeles.
- Church of Scientology International 2009, Something CAN Be Done About It, Freedom, 38 (1), s. 31-42.
- Church of Scientology International 2014, The Story They Refused to Tell: David Miscavige and the Scientology Renaissance, Freedom. Special report.
- Church of Scientology International 2015a, Something Can Be Done About It [zestaw informacyjny], Los Angeles.
- Church of Scientology International 2015b, Volunteer Ministers: Real Help to Anyone, Anywhere, Los Angeles.
- Church of Scientology International 2019a, Disaster Response [online]. Scientology Volunteer Ministers [dostęp: 2019-02-18]. Dostępny w Internecie: <<http://www.volunteerministers.org/#/tent/nav-disaster>>.
- Church of Scientology International 2019b, Scientology Volunteers and Buddhist Monks – Accommodating Spiritual and Physic Needs [online]. Virtual Library – Sri Lanka [dostęp: 2019-02-18]. Dostępny w Internecie: <<http://www.lankalibrary.com/news/spirit.htm>>.
- Church of Scientology International 2019c, Something CAN Be Done About It: Bringing Help To All [online]. Community Activities [dostęp: 2019-02-18]. Dostępny w Internecie: <<https://www.scientology.org/how-we-help/volunteer-ministers/help-all.html>>.
- Cusack C.M., Digance J. 2003, Religious, Spiritual, Secular: Some American Responses to September 11, Australian Religion Studies Review, 16 (2), s. 153-171.
- Danilewicz J., Malesa D. 2006, Scjentolodzy w Polsce, Newsweek Polska, 16, s. 12-18.
- Dżon-Ozimek B. 2009, Scjentologia pod lupą, Przegląd, 6, s. 28-30.
- Ferris E. 2011, Faith and Humanitarianism: It's Complicated, Journal of Refugee Studies, 24 (3), s. 606-625.
- Górecki M. 2013, Wolontariat – idea, organizacja, doświadczenia, Warmińsko-Mazurski Kwartalnik Naukowy, Nauki Społeczne, 1, s. 81-110.
- Górka M. 2012, Scjentologia – futurystyczna religia, niebezpieczny żart czy science-fiction?, Okolice. Rocznik Etnologiczny, 10, s. 7-20.
- Górka M., Brzezińska K. 2015, Poznajcie polskich scjentologów. „Dali mi wiarę w człowieka. Podpisałem kontrakt na miliard lat” [online]. Wyborcza.pl [dostęp: 2019-02-18]. Dostępny w Internecie: <<http://wyborcza.pl/1,75398,18461553,scjentologia-albo-ile-kosztuje-sensyzcia-dali-mi-wiare-w.html?disableRedirects=true>>.

- Gowrinathan N., Mampilly Z. 2009, Aid and access in Sri Lanka, *Humanitarian Exchange*, 43, s. 2-4.
- Harley G.M., Kieffer J. 2009, *The Development and Reality of Auditing*, [w:] J.R. Lewis (red.), *Scientology*, Oxford, s. 183-205.
- Higginson J. 2007, Church of Scientology gets privileged Met police info [online]. *Metro News* [dostęp: 2019-02-18]. Dostępny w Internecie: <<http://metro.co.uk/2007/03/20/church-of-scientology-gets-privileged-met-police-info-188323/#ixzz49wfU7t6n>>.
- Hubbard L. Ron 1991, Volunteer Ministers. Hubbard Communications Office Policy Letter, 22 February.
- Hubbard L. Ron 2006, *Asysty przy chorobach i urazach*, Copenhagen.
- Hubbard L. Ron 2011, *The Scientology Handbook*, Los Angeles.
- International Association of Scientologists Administrations 2015, *Ministros Voluntarios: Iniciando al Hombre et una Ruta Superior*, *Impact*, 150, s. 76-79.
- K. 2006, Wolontariusze na Wareckiej, *Nowa gazeta praska*, 25 (347), s. 4.
- Kamiński I. 2010, Sekty szansą dla Kościoła?, *Teologia i Człowiek*, 15, s. 109-139.
- Karp H. 2010, Co skrywają maski scientologów, *Nasz dziennik*, 298, s. 12.
- Keller R. 2017, Scientology celebrates its disaster response in Florida, but struggles in Puerto Rico and Mexico [online]. *The Underground Bunker* [dostęp: 2019-02-18]. Dostępny w Internecie: <<https://tonyortega.org/2017/10/01/scientology-celebrates-its-disaster-response-in-florida-but-struggles-in-puerto-rico-and-mexico/>>.
- Kelley D.M. 1996, *Is Scientology a Religion?*, Los Angeles.
- Kent S. 1999, The Creation of "Religious" Scientology, *Religious Studies and Theology*, 18 (2), s. 97-126.
- Krzyżaniak-Gumowska A. 2006, Scientolodzy w stolicy, *Gazeta Wyborcza*, 105, dod. *Gazeta Stołeczna*, s. 3.
- Kwapiszewski J. 2005, Religie a sekty. Rozważania teoretyczne, *Słupskie Studia Filozoficzne*, 5, s. 161-195.
- Leonard B., Singh A. 2016, *Uplifting Humanity, Freedom*. Special edition, s. 95.
- Lepri G. 2009, *Scientology: un Nuovo Movimento Religioso nell'Occidente della secolarizzazione*, *Antrocom*, 5 (1), s. 45-60.
- Lewis J.R. 2012, *Scientology: up stat, down stat*, [w:] O. Hammer, M. Rothstein (red.), *The Cambridge Companion to New Religious Movements*, Cambridge, New York, s. 133-149.
- Manca T. 2010, Alternative therapy, Dianetics, and Scientology, *Marburg Journal of Religion*, 15 (1), s. 1-20.
- Michel S., Waldschmidt-Nelson B. 2014, *Histories of Humanitarianism: Religious, Philanthropic, and Political Practices in the Modernizing World*, [w:] R.F. Wetzell (red.), *Bulletin of the German Historical Institute*, t. 55, Washington, s. 141-146.
- National Mental Health Association 2001, *Beware Scientologists Claiming To Be Mental Health Professionals* [oficjalne oświadczenie], 17 September.
- Parrinder G. 1977, *The Religious Nature of Scientology*, Los Angeles.
- Pierzchała K. 2015, Kościół i sekta w perspektywie współczesnej religijności, *Nurt SVD*, 49 (2), s. 213-226.
- Pigulak M. 2016, Strategie kontroli i represji Kościoła scientologicznego wobec amerykańskiej kinematografii, *Images*, XVIII (27), s. 163-173.
- Podolski A. 2012, Destrukcyjny charakter sekt: charakterystyka zjawiska, *Saeculum Christianum*, 19 (1), s. 207-216.
- Pouw K. 2012, *Guadalcanal Schools Teaching Teachers How To Teach* [komunikat prasowy rzecznika Kościoła Scientologicznego], March 27.
- Pouw K. 2013, *Scientology Volunteer Ministers Disaster Response, Born from the Ashes of 9/11* [komunikat prasowy rzecznika Kościoła Scientologicznego], September 12.
- Pouw K. 2014, *Scientology Volunteer Ministers Disaster Response Gears up for New Tornado Season* [komunikat prasowy rzecznika Kościoła Scientologicznego], January 31.

- Reitman J. 2011, *Inside Scientology: The Story of America's Most Secretive Religion*, Boston, New York.
- Reyer M. 2016, Our training can help you help yourself and others in any aspect of life [list Międzynarodowego Dyrektora Volunteer Ministers do Autora niniejszego artykułu – archiwum własne].
- Ritchie J. 1994, *Tajemniczy świat sekt i kultów*, Warszawa.
- Roldán I. 2017, Xalapeño controla rescates de Topos Azteca [online]. Palabras Claras [dostęp: 2019-02-18]. Dostępny w Internecie: <<https://palabrasclaras.mx/destacadas/xalapeño-controla-rescates-topos-azteca/>>.
- Rothstein M. 2017, Space, Place and Religious Hardware: L. Ron Hubbard's Charismatic Authority in the Church of Scientology, [w:] J.R. Lewis (red.), *Handbook of Scientology*, Leiden, s. 509-535.
- Santos G.A. 2009, *Redeeming the Broken Body: Church and State after Disaster*, Eugene.
- Szuppe P. 2017, Grupa psychomanipulacyjna – zestawienie terminów i poglądów, [w:] E. Smolana, A. Lisiecka-Bednarczyk, P. Szuppe (red.), *Psychomanipulacja i sekty*, Warszawa, s. 65-77.
- Taylor P.M. 2005, *Freedom of Religion: UN and European Human Rights Law and Practice*. Cambridge.
- Waldman A. 2001, Changed Lives; Religious Leader Takes His Calling to Ground Zero, *The New York Times*, September 20, s. A22.
- Wójcik M. 2007, Garbalska: Przełożeni wiedzą, że jestem scjentologiem [online]. *dziennik.pl* [dostęp: 2019-02-18]. Dostępny w Internecie: <<http://wiadomosci.dziennik.pl/wydarzenia/artykuly/207170,garbalska-przelozeni-wiedza-ze-jestem-scjentologiem.html>>.
- Wright L. 2015, *Droga do wyzwolenia. Scjentologia, Hollywood i pułapki wiary*, tłum. A. Wilga, Wołowiec.
- Zubowicz B. 1997, Sen o błękitnym niebie, *Rzeczpospolita*, 31, s. 6.
- Zwoliński A. 2005, *Drogami sekt*, Radom.
- Zwoliński A. 2007, *Scjentologia*, Kraków.